

POZIV SURADNICIMA ČAKAVSKE RIČI, SVIM HRVATSKIM DIJALEKTOLOZIMA I INOZEMNIM SLAVISTIMA KOJI SE BAVE ISTRAŽIVANJEM ČAKAVSKOG IDIOMA

Poštovani suradnici i suradnice, cijenjene kolegice i uvaženi kolege, godine 2022. navršit će se pola stoljeća izlaženja *Čakavske riči*. Za dvije godine navršit će se pedeseto godišta izlaženja našega časopisa i bit će tiskan njegov stoti broj, a ove godine navršava se pedeset godina otkako je 1971. istaknuti hrvatski dijalektolog profesor Radovan Vidović pokrenuo u Splitu, u tadašnjem Čakavskom saboru, dijalektološki časopis *Čakavska rič*. Kontinuitet izlaženja prekinut je bio izostankom izlaženja 1981. i 1982. godine. Otuda nepodudarnost između pedesete obljetnice utemeljenja *Čakavske riči*, koja se navršava ove godine, i pedesetog godišta izlaženja časopisa.

Povod je to da reprezentativnim izdanjem stotog broja našeg časopisa za dvije godine dostojno obilježimo ovaj god u povijesti *Čakavske riči*, kao i hrvatske dijalektologije, pa stoga smatram da nije prerano obavijestiti cijenjene suradnike i sve one koji bi nam se svojim čakavološkim radovima, znanstvenim i stručnim, htjeli pridružiti.

O našoj nakani da stoti broj *Čakavske riči* bude brojem priloga kao i njihovom znanstvenom kvalitetom i tematskim obuhvatom mnogih čakavskih govora primjeren ovoj polustoljetnoj obljetnici, želim vas, kao glavni urednik, na vrijeme obavijestiti kako biste u svoje planove rada mogli uključiti istraživački rad radi pripreme priloga koje od vas očekujemo.

Naša obljetnica događa se u vremenu kada nam je Ministarstvo kulture uskratilo sufinanciranje, odričući time kulturološki značaj našega znanstvenog časopisa. Pritom moramo istaknuti paradoks da politika Ministarstva kulture u zaštiti pojedinih čakavskih govora kao nacionalnih kulturnih do-

bara ne korespondira s financijskom podrškom *Čakavskoj riči* kao časopisu koji je, u gotovo pola stoljeća svojeg postojanja, najviše pridonio očuvanju čakavskog idioma kao jezične nematerijalne kulturne baštine. Ta redukcija financijskih sredstava ugrozila je opstanak našega časopisa, ali mi smo ipak nastavili s njegovim objavljivanjem, uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja te s nevelikom, ali presudno važnom, potporom Grada Splita i Županije splitsko-dalmatinske.

Naša obljetnica događa se u vremenu kada čakavski idiomi postupno nestaju među mlađim generacijama potisnuti standardnim jezikom kao i zbog dramatične promjene tradicionalnog načina življenja u procesu globalizacije, u kojoj je i sam hrvatski standardni jezik ugrožen kao mali jezik u monolingvalnoj perspektivi informatičke revolucije.

Opstanak malih jezika, kakav je hrvatski jezik, kao i svih nestandardnih idioma koji se danas u Hrvatskoj govore, u suvremenoj monolingvalnoj perspektivi, kada prema nekim procjenama u svijetu godišnje umire više od pedeset jezika, važan je zbog kulturnog diverziteta svijeta, jer svaki idiom, ma kako malen bio, jedan je svijet koji u svojem jeziku postoji pa je smrt jezika i smrt svijeta kojemu taj jezik pripada. A smrću jednog svijeta osiromašuje se globalni svijet kao humani univerzum u kojemu i po kojemu kao ljudi postojimo.

Tek nedavno ta je činjenica primijećena na globalnoj razini pa je među prioritete u zaštiti kulturne baštine uvrštena nematerijalna baštine UNESCO-ovom Konvencijom o zaštiti nematerijalne baštine u Parizu 17. listopada 2003. Ta takozvana UNESCO-ova Pariška konvencija o zaštiti nematerijalne baštine na prvo mjesto svih prioriteta (pod točkom *a.*) stavlja jezik, »usmenu predaju i izričaje, uključujući jezik kao sredstvo komunikacije nematerijalne kulturne baštine«.

U tom kontekstu valja sagledati činjenicu da se približava jedna važna obljetnica izlaženja jedinog znanstvenog časopisa u Hrvatskoj koji se bavi istraživanjem jednog hrvatskog jezika – čakavskoga, čija je vernakularna podloga definitivno napuštena u procesu standardizacije suvremenoga hrvatskog jezika u 19. stoljeću. Pritom valja reći da nije napuštena samo čakavska jezična podloga nego i, za hrvatski suvremeni standardni jezik, važan čakavski tezaurus bogatog leksika kojim novoštokavska dijalektalna podloga oskudijeva, jer je hrvatska standardologija prema toj neotvorenoj škrinji čakavskoga leksičkog blaga uspostavila unutarjezičnu purističku

branu, što najbolje dokazuje nevjerojatno siromaštvo hrvatskoga standardnog jezika maritimizmima. Čitava jedna kultura, maritimna, mediteranska, hrvatskoga naroda, čije iskustvo i osobito leksik čuvaju čakavski idiomi, amputirana je iz nacionalnoga kulturalnog korpusa kao podloge standardne hrvatske leksikografije.

Ova obljetnica trebala bi biti važan kulturološki događaj ne samo za hrvatsku filologiju, i posebno dijalektologiju, nego i za očuvanje hrvatske nematerijalne kulturne baštine u skladu s UNESCO-ovom Konvencijom o očuvanju nematerijalne baštine, što bi moralo primijetiti i Ministarstvo kulture koje se na taj važan UNESCO-ov dokument poziva.

Obraćajući se ovim pozivom za suradnju u obilježavanju pedesetog godišta izlaženja *Čakavske riči* svima koji svojim prilozima, svojim znanstvenim i stručnim radovima mogu pridonijeti da dostojno obilježimo rođendan našeg časopisa koji je dao značajan doprinos očuvanju hrvatske jezične baštine, valja se sjetiti utemeljitelja *Čakavske riči* pokojnog Radovana Vidovića. On je te davne 1971. godine u tadašnjem Čakavskom saboru odlučio utemeljiti čakavski dijalektološki časopis koji je nazvao *Čakavska rič*. Okupio je oko te ideje nekoliko vodećih hrvatskih znanstvenika, poput Petra Šimunovića, Vojmira Vinje, Cvita Fiskovića, Božidara Finke, Žarka Muljačića i niza drugih, te pokrenuo časopis s idejom da proučavanje čakavskih idioma približi što je moguće više terenskim istraživanjima izvornih govornika, da približi istraživače živoj usmenoj riječi, jer je priroda vernakularnih idioma vezana za oralnu komunikaciju. Iz tih vrela žive čakavske riči duž hrvatske obale i otoka, od Pelješca i Mljeta do istarskih sela, crpli su istraživači čakavštine kako bi u časopisu *Čakavska rič* opisali jezične posebnosti svih tih govora, njihove fonološke, morfološke i sintaktičke zakonitosti, stilske nijanse izraza i bogatstvo njihova leksičkog fonda. To je neprolazna zasluga za hrvatsku filologiju velikoga splitskog dijalektologa profesora Radovana Vidovića, koji je bio glavni urednik *Čakavske riči* od njezina osnutka 1971. do svoje smrti 1994., dakle gotovo četvrt stoljeća.

Ovo je i prilika da se istakne i zasluga Književnog kruga u Splitu koji je kao izdavačka kuća uspio održati ovaj naš časopis i svoj izdavački pogon, ali i zasluge njegove kao institucije kulture, znanosti i umjetnosti koja je svojim djelovanjem u Splitu dala pečat kulturnom životu ovoga grada i okupila njegove stvaralačke snage na čelu s dugogodišnjim predsjednikom njegovim, akademikom Nenadom Cambijem.

Ovo je i prilika da se napravi retrospektiva prijeđenog puta tijekom pola stoljeća djelovanja u obrani, održavanju, tumačenju i prezentaciji istraživačkih rezultata objavljivanjem znanstvenih, stručnih i književnih radova kojima je čakavski idiom bio izazov. Bibliografija svih objavljenih radova u stotinu brojeva *Čakavske riči* jest retrovizor za jedan polustoljetni pothvat koji je posvećen jednom hrvatskom jeziku u vremenu njegova postupnog odumiranja, gašenja i zaborava.

Zato je važno održati *Čakavsku rič* i u vremenu kada kultura nije prioritet društva preplašenoga pandemijskom poharom koja odnosi živote ljudi i ometa elementarnu komunikaciju među ljudskim jedinkama. Upravo u takvom vremenu kultura jest (ili bi trebala biti) pravi odgovor na izazov preživljavanja, opstanka čovjeka kao društvenog bića, a taj stav poduprijet ću izjavom velikog francuskog lingvиста Claudea Hagègea koji u svojoj knjizi *Zaustaviti izumiranje jezika* (Disput, Zagreb 2005: 7) kaže: »Braniti naše jezike i njihovu različitost, a poglavito braniti ih od dominacije jednoga jezika, više je od obrane naših kultura, to je obrana našega života.«

Glavni urednik *Čakavske riči*
prof. emerit. Joško Božanić